

HOÁN DỤ

I – HOÁN DỤ LÀ GÌ ?

1. Các từ ngữ in đậm trong câu thơ sau chỉ ai ?

Áo nâu liền với áo xanh
Nông thôn cùng với thị thành đứng lên.

(Tố Hữu)

2. Giữa áo nâu, áo xanh, nông thôn, thị thành với sự vật được chỉ có mối quan hệ như thế nào ?
3. Hãy nêu tác dụng của cách diễn đạt này.

Ghi nhớ

Hoán dụ là gọi tên sự vật, hiện tượng, khái niệm bằng tên của một sự vật, hiện tượng, khái niệm khác có quan hệ gần gũi với nó nhằm tăng sức gợi hình, gợi cảm cho sự diễn đạt.

(a) *Vọng Hồ* : tên một cái lầu bên cạnh Tây Hồ ở Hàng Châu thuộc tỉnh Chiết Giang, Trung Quốc.

(b) *Châu* : ngọc. Tác giả ví những hạt mưa trong cơn dông như những hạt ngọc.

II – CÁC KIỂU HOÁN DỤ

1. Em hiểu các từ ngữ in đậm dưới đây như thế nào ?

- a) **Bàn tay ta làm nên tất cả**
Có sức người sỏi đá cũng thành cơm.

(Hoàng Trung Thông)

- b) **Một cây làm chẳng nên non**
Ba cây chụm lại nên hòn núi cao.

(Ca dao)

- c) **Ngày Huế đổ máu**
Chú Hà Nội về
Tình cờ chú cháu
Gặp nhau Hàng Bè.

(Tố Hữu)

2. Giữa *bàn tay* với sự vật mà nó biểu thị trong ví dụ a, *một* và *ba* với số lượng mà nó biểu thị trong ví dụ b, *đổ máu* với hiện tượng mà nó biểu thị trong ví dụ c có quan hệ như thế nào ?

3. Từ những ví dụ đã phân tích ở phần I và phần II, hãy liệt kê một số kiểu quan hệ thường được sử dụng để tạo ra phép hoán dụ.

Ghi nhớ

Có bốn kiểu hoán dụ thường gặp là :

- Lấy một bộ phận để gọi toàn thể ;
- Lấy vật chứa đựng để gọi vật bị chứa đựng ;
- Lấy dấu hiệu của sự vật để gọi sự vật ;
- Lấy cái cụ thể để gọi cái trừu tượng.

III – LUYỆN TẬP

1. Chỉ ra phép hoán dụ trong những câu thơ, câu văn sau và cho biết mối quan hệ giữa các sự vật trong mỗi phép hoán dụ là gì.

a) *Làng xóm ta xưa kia lam lũ quanh năm mà vẫn quanh năm đói rách. Làng xóm ta ngày nay bốn mùa nhộn nhịp cảnh làm ăn tập thể.*

(Hồ Chí Minh)

b) *Vì lợi ích mười năm phải trồng cây,
Vì lợi ích trăm năm phải trồng người.*

(Hồ Chí Minh)

c) *Áo chàm đưa buổi phân li
Cầm tay nhau biết nói gì hôm nay.*

(Tố Hữu)

d) *Vì sao ? Trái đất nặng ân tình
Nhắc mãi tên Người : Hồ Chí Minh*

(Tố Hữu)

2. Hoán dụ có gì giống và có gì khác ẩn dụ ? Cho ví dụ minh họa.

3. Chính tả (nhớ – viết) : *Đêm nay Bác không ngủ* (từ *Lần thứ ba thức dậy đến Anh thức luôn cùng Bác*).